

ψέγωσι πάντα τὰ ἐν τῷ κράτει τούτῳ γενόμενα, καθ' ὅτι δύο ἔθνη, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἰσχύος εὐρισκόμενα, δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐγείρωσι περὶ τὰς πρωτεύουσας αὐτῶν ἔργα ἀνάλογα, ἔνεκα τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἐχλευάσθησαν· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατασκευάσαντες ἐπὶ Περικλέους τὰ περιώνυμα μακρὰ σκέλη, δι' ὧν ἀπενήσωσαν τὴν πόλιν ταύτην (ἰδὲ ἐν πρώτῳ τόμῳ), ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι οἱ Γάλλοι, περιφράξαντες τὴν πρωτεύουσαν δι' ὀχυρωμάτων τὰ ὁποῖα ἐνόμισαν ἀπαραίτητα πρὸς τὴν διάσωσιν τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῦ Περικλέους καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Γάλλοι ἐπηνέθησαν διὰ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν ἔργα, οἱ δὲ μεσαιωνικοὶ Ἕλληνας ἐχλευάσθησαν δι' ἔργα ἀπαράλλακτα ἢ τοῦλάχιστον ὁπωσοῦν ὅμοια; Ὅχι βεβαίως δι' ἄλλον λόγον εἰμὴ διότι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐλογίσθησαν ἄχρι τοῦδε ὡς ἐκτὸς τῶν νόμων τοῦ δικαίου τῶν ἔθνων ἰστάμενοι, ὡς ἔθνος καὶ κράτος κατὰ τοῦ ὁποίου δύνανται ἐλευθέρως νὰ ὀρμήσωσι πάντα τὰ καταδρομικὰ τῆς ἱστορίας πλοῖα, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐπιβληθῇ ἀκρίτως πᾶσα ποινὴ ὕβρεως καὶ κατακρίσεως. Ἄλλ' ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς πράξεις τοῦ Ἀναστασίου. Ἐτερον μνείας ἄξιον ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ διῶρυξ, δι' ἧς συνέδεσε τὴν Βοάνην λίμνην, τὴν σήμερον Σαπαντζὲ λεγομένην, καὶ οὐ μακρὰν τῆς Νικομηδείας κειμένην, μετὰ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὴν κατασκευὴν εἶχεν ἤδη συμβουλευεῖ ὁ Πλίνιος εἰς τὸν Τραιανόν, ἠνωρθώθη βραδύτερον ἐπὶ Ἀλεξίου Α', καὶ ἔτι βραδύτερον πολλοὶ Σουλτάνοι, διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ἐσχεδίασαν τὴν ἀποκατάστασίν του. Τελευταῖον ὁ Ἀναστάσιος ἐδαπάνησε πολλὰ χρήματα εἰς θεραπείαν τῶν ζημιῶν ὅσας ἔπαθον διάφορα τοῦ κράτους μέρη ἐκ σεισμῶν καὶ πολέμων· ἰδίως δὲ μὴ παραλείψωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ἐν ταῦθα ὅτι, κατὰ τινὰ ἐπιγραφὴν ἐν Μεγάροις εὐρεθεῖσαν, τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης ἠνωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ κόμητος Διογένους, ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἀναστασίου, διαπρέψαντος εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἰσαύρων πόλεμον.

Ἐλάβομεν ἤδη ἀφορμὴν νὰ ἀναφέρωμεν τὸ θέσπισμα δι' οὗ ὁ Ἀναστάσιος ὤρισε νὰ ἀργῇ πᾶσα οἰαδήποτε πρὸς δικαστὴν ἀντιγραφὴ (βασιλικὸν διάταγμα), γενικῶς ἐναντιουμένη νόμῳ ἢ τὸ δημόσιον (συμφέρον) παραβλάπτουσα. Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκωμιάσθη ὁ βασιλεὺς οὗτος ὑπὸ συγχρόνων τε καὶ μεταγενεστέρων διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ καλουμένου χρυσαργύρου. Ὅστις τῶν ἀναγνοστῶν ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ νέαν ἀπόδειξιν μέχρι τίνος βαθμοῦ τινὲς τῶν χρονογράφων λέγουσι πολλάκις ὅτι φθάσουν ἄς ζητήσῃ νὰ μάθῃ τί ἦτο τὸ χρυσαργύρον τοῦτο ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Κυροῦ Μιχαήλ τοῦ Γλυκᾶ, τοῦ κατὰ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος, ἐκ τῆς συνόψεως τῶν ἱστοριῶν Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ, καὶ ἐκ τῆς διὰ στίχων ἱστορικῆς συνόψεως τοῦ Κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ. Ἐὰν πιστεύσωμεν αὐτούς, τὸ χρυσαργύρον εἰς τοῦτο συνίστατο, ὅτι πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνή, κόρη, παῖς καὶ βρέφος, πτωχός, ἐλεύθερος καὶ δοῦλος προσέφερον τῷ ταμίῳ νόμισμα ἀργυροῦν λόγῳ τῆς κόπρου αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν· καὶ προσέτι εἰς τοῦτο, ὅτι πᾶς κτήνους κύριος κατέβαλλε διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, φόλλεις ἕξ. Ἰδίᾳ δὲ ὁ Κεδρηνὸς προστίθησι μὲν εἰς τὸν κατάλογον τῶν φορολογουμένων τὰς πόρνας, ἀξιοὶ δὲ ὅτι ἐκ τῶν κτηνῶν οἱ ἵπποι, ἡμίονοι καὶ βόες συνεισέφερον, ὅπως καὶ οἱ ἄνθρωποι, νόμισμα ἀργυροῦν, οἱ δὲ ὄνοι καὶ κύνες φόλλεις ἕξ. Κατ' εὐτυχίαν ὁ λογικώτερος Ζώσιμος καὶ ὁ σοφιστὴς Γάζης Προκόπιος, ἐν τῷ εἰς Ἀναστάσιον πανηγυρικῷ, ἐξηγοῦσιν εὐκρινῶς ὅτι ὁ φόρος οὗτος τοῦ χρυσαργύρου οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμὴ φόρος ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπιτηδευμάτων, εἰσπραττόμενος κατὰ τετραετηρίδα ἢ πενταετηρίδα· μετὰ δὲ τοῦ φόρου τούτου συγκατελέγετο, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ζώων